

Greenpeacen lausunto eduskunnan ulkoasiainvaliokunnalle valtioneuvoston ulko- ja turvallisuuspoliittisesta selonteosta (VNS 6/2016 vp)
14.10.2016

Greenpeace kiittää mahdollisuudesta lausua valtioneuvoston ulko- ja turvallisuuspoliittisesta selonteosta. Lausunnossa keskitymme erityisesti arktiseen politiikkaan sekä ilmastonmuutoksen turvallisuuspoliittisiin näkökohtiin.

Greenpeace pitää hyvänä selonteon linjausta, jonka mukaan Suomi korostaa Arktisen neuvoston puheenjohtajuuskaudellaan Pariisin ilmastokeskustelun toimeenpanoa ja YK:n kestävän kehityksen tavoitteita sekä kehittää alkuperäiskansojen edustusta.

Pariisin sopimuksen tavoitteiden edistämiseksi Suomen tulee ajaa linjaa, jonka mukaan arktinen öljy ja kaasu jätetään käyttämättä. Jo nyt käytössä olevien öljy- ja kaasukenttien varantoja on jätettävä käyttämättä, jotta lämpeneminen voidaan Pariisin sopimuksen mukaisesti rajoittaa 1,5 asteeseen¹.

YK:n kestävän kehityksen tavoitteiden mukaan rannikoiden ja merialueiden ekosysteemeistä on määrä suojella vähintään 10 prosenttia seuraavien viiden vuoden aikana. Tämä on tärkeä ensimmäinen askel - Maailman luonnonsuojeluliitto IUCN:n mukaan kolmannes merialueista olisi rauhoitettava luonnonvarojen käytöltä. Arktisen neuvoston keskeisen meriyhteistyön vahvistaminen, OSPAR-komissiolle jätetty aloite arktisen merten suojelun perustamisesta sekä YK:n neuvottelut aavan meren suojelun edistämiseksi tarjoavat mahdollisuuksia varmistaa tavoitteen saavuttaminen Pohjoisella jäämerellä. Arktisen neuvoston puheenjohtajana Suomen tulee fasilitoida yhteisymmärrystä määrätietoisesti.

Arktisen alueen infrastruktuurihankkeiden suunnittelussa ja valmistelussa on syytä suhtautua realistisesti alueen taloudellisen kehityksen näkymiin ja tukeutua viimeisimpään ja parhaaseen saatavilla olevaan tietoon. Erityisesti öljyteollisuuteen sekä merenkulun kasvuun on ladattu viime vuosina suuria odotuksia, jotka ovat osoittautumassa liioitelluiksi².

¹ Oil Change International ym. 2016. The Sky's Limit: Why the Paris Climate Goals Require a Managed Decline of Fossil Fuel Production <http://priceofoil.org/2016/09/22/the-skys-limit-report/>

² Ks. esim. UPI 2016. Venäjän muuttuva rooli Suomen lähialueilla

http://www.fiia.fi/fi/publication/607/venajan_muuttuva_rooli_suomen_lahialueilla/

Reittejä Pohjoisen jäämeren suojeluun Suomen puheenjohtajuuskaudella

YK:n kestävän kehityksen tavoitteena 14.5 on ”suojella vuoteen 2020 mennessä vähintään 10 % rannikko- ja merialueista kansallisten ja kansainvälisten lakien sekä parhaan käytettävissä olevan tutkimustiedon mukaisesti”. IUCN:n mukaan maailman meristä vähintään 30 prosenttia tulee suojella vuoteen 2030 mennessä³. Nyt Pohjoisesta jäämerestä on suojeltu häviävän pieni osa. Pohjoisen jäämeren suojelun edistämiseen on tarjolla kolme toisiaan vahvistavaa reittiä:

- Arktinen neuvosto voisi solmia sitovan sopimuksen mertensuojelualueverkoston laajentamisesta siten, että YK:n biodiversiteettisopimuksen ja kestävän kehityksen mertensuojelutavoite täyttyy ja mielellään ylittyy vuoteen 2020 mennessä
- YK:n sopimusta aavan meren suojelun edistämiseksi neuvotellaan parhaillaan. Sopimuksen tulee luoda vahva työkalu mertensuojelualueiden perustamiseksi aavan meren alueille ja mahdollistaa näin myös Pohjoisen jäämeren keskiosan rauhoittaminen suojelualueeksi
- Koillis-Atlantin merellisen ympäristön suojelusta vastaavalla OSPAR-komissiolla on mandaatti perustaa suojelualueita omalla alueellaan myös aavalle merelle – Pohjoisella jäämerellä tämä alue kattaa noin 10% pohjoisnapaa ympäröivästä kansainvälisestä merialueesta.

Suomi on ensimmäisenä maana nostanut arktisessa strategiassaan esiin ajatuksen kansainvälisestä suojelualueesta pohjoisnapaa ympäröivällä kansainvälisellä merialueella⁴. Yhdysvallat on puheenjohtajana käynnistänyt arktisen mertensuojelualueverkoston kehittämisen. Suomen on luontevaa jatkaa työtä määrätietoisesti. Valitettavasti pohjoismaat Norja, Tanska ja Islanti ovat asettuneet tiukasti vastustamaan merten suojelua Arktiksella. Suomen keskeinen tehtävä on nyt vaikuttaa näihin toisiin pohjoismaihin.

Realistinen suhtautuminen arktisen alueen taloudellisiin mahdollisuuksiin

Pariisin ilmastopimuksen tavoite on rajoittaa ilmaston lämpeneminen 1,5 asteeseen. Tavoitteeseen ei mahdu yhtään uutta öljy- tai kaasuhanke⁵. Tiedelehti Naturessa julkaistun artikkelin mukaan arktista öljyä ja kaasua ei tulla käyttämään lainkaan, mikäli ilmastomuutos rajoitetaan alle kahden asteen⁶.

Suomi aikoo Arktisen neuvoston puheenjohtajana korostaa Pariisin ilmastopimuksen toimeenpanoa. Suomen tulee ajaa tieteesen perustuvaa linjaa, jonka mukaan Pariisin ilmastopimuksen toimeenpano tarkoittaa arktisen öljyn jättämistä merenpohjaan.

Öljyn hinnan nopea lasku on jähdyttänyt arktista hypeä. Käytännössä kaikki arktiset offshore-öljynporaushankkeet ovat tällä hetkellä pysähdyksissä. On tärkeää, että Suomi huomioi realiteetit

³ Increasing marine protected area coverage for effective marine biodiversity conservation.
<https://portals.iucn.org/congress/motion/053>

⁴ ”Kehitetään arktisen alueen suojelualueiden verkostoja sekä erityisesti Pohjoisnapaa ympäröivän, rantavaltioiden talousvyöhykkeiden ulkopuolella sijaitsevan kansainvälisen merialueen suojelua” (Arktinen strategia, 2013, s. 52).

⁵ Oil Change International ym. 2016. The Sky's Limit: Why the Paris Climate Goals Require a Managed Decline of Fossil Fuel Production <http://priceofoil.org/2016/09/22/the-skys-limit-report/>

⁶ McGlade & Ekins 2015. [The geographical distribution of fossil fuels unused when limiting global warming to 2 °C. Nature 517: 187-190. http://dx.doi.org/10.1038/nature14016](https://doi.org/10.1038/nature14016)

arvioidessaan arktisen alueen liiketoimintapotentiaalia, varsinkin, jos kyse on öljy- ja kaasuvetoisista investoinneista. Arktisen öljynporauksen kannattavuus vaatii vähintään 70–100 dollarin öljyn hintaa. Esimerkiksi Norjassa jäättömillä vesillä käynnistymisvaikeuksista kärsivän Goliat-projektin arvioidaan tuottavan tappiota nykyisillä öljyn hinnoilla.

Suomen arktisen strategian päivitys on hyvä mahdollisuus karsia politiikkatoimia, jotka perustuvat vanhentuneisiin arvioihin arktisen offshore-teollisuuden ja pohjoisten merireittien kehityksestä. Uusiutuvaan energiaan, sähkönsiirtoon ja energiatehokkuuteen liittyviä aloitteita olisi puolestaan syytä täsmentää.

Öljyn tulevaa hintakehitystä on vaikea ennustaa, mutta uutta liikevoimaa keräävän kansainvälisen ilmastopolitiikan arvioidaan yleisesti hillitsevän öljyn hinnan nousua. Jo nyt Euroopassa, Yhdysvalloissa ja Kiinassa uusilta autoilta vaaditaan merkittäviä parannuksia energiatehokkuuteen, ja Saksan liittovaltion tuore päätös esittää polttomootoriautojen myynnille loppua 15 vuoden päästä⁷. Ilmastonmuutoksen talousguru lordi Nicholas Stern varoittaa⁸ tuoreessa raportissaan, että bisnesmalli, joka nojaa siihen etteivät päättäjät olleet Pariisissa tosissaan, on yhä haavoittuvampi.

Selonteon mukaan Suomi edistää EU:n infrastruktuurihankkeita arktisen alueen mahdollisuuksien hyödyntämiseksi sekä tutkimus- ja innovaatorahoituksen suuntaamista arktisiin asioihin. Ministerit Sipilä ja Berner ovat jälleen nostaneet julkisuudessa esiin Jäämeren ratayhteyden rakentamisen. Ajatus Jäämeren ratayhteydestä nojaa Koillisväylän merikuljetusten tuntuvaan kasvuun, johon liittyvät odotukset eivät näillä näkymin toteudu⁹. [Copenhagen Business Schoolin selvityksen](#) mukaan Suezin kanava säilyttää taloudellisen etulyöntiaseman Aasian konttiliikenteen kuljetusreittinä ainakin vuoteen 2035 asti, ja tämänkin jälkeen liikenteen kasvuun Koillisväylällä liittyy merkittäviä epävarmuuksia. Koillisväylä soveltuu selvitysten mukaan tulevaisuudessakin paremmin öljyn, kaasun ja mineraalien kuljetukseen – jos niiden tuotanto alueella kasvaa merkittävästi. Tällä hetkellä suuntaus on päinvastainen. Esimerkiksi norjalainen Statoil on lopettanut reitin liikennöinnin Japaniin eikä suunnittele kuljetusten käynnistämistä uudelleen.

Alkuperäiskansojen oikeudet ja osallistumismahdollisuudet tärkeä kestävä arktisen yhteistyön edellytys

Greenpeace katsoo, että alkuperäiskansojen osallistuminen arktiseen päätöksentekoon on tärkeä edellytys kestäväälle arktiselle yhteistyölle. Suomi voisi tarjota resursseja alkuperäiskansojen parempaan osallistumiseen ja huolehtia Arktisessa neuvostossa siitä, että heidän näkemyksensä ohjaavat päätöksentekoa aidosti. Samalla oikeudet on turvattava kotimaan politiikassa. Hallitus ei vielä ole onnistunut ratifioimaan kansainvälisen työjärjestön ILO:n sopimusta alkuperäiskansojen oikeuksista. Saamelaiskulttuurin heikentämiskiellon poistaminen uudesta Metsähallituslaista on myös herättänyt yhteisössä huolta.

⁷ Germany's Bundesrat resolves end of internal combustion engine. Forbes 8.10.2016
<http://www.forbes.com/sites/bertelschmitt/2016/10/08/germanys-bundesrat-resolves-end-of-internal-combustion-engine/#6cabb9f31d95>

⁸ Zenghelis & Stern 2016. The importance of looking forward to manage risks
<http://www.lse.ac.uk/GranthamInstitute/news/bloomberg-task-force-should-recommend-companies-be-required-to-stress-test-their-business-plans-against-risks-of-climate-change-actions-and-impacts/>

⁹ Martikainen ym. 2016. Venäjän muuttuva rooli Suomen lähialueilla. Valtioneuvoston selvitys- ja tutkimustoiminnan julkaisusarja 34/2016.
http://www.fiia.fi/publication/607/venajan_muuttuva_rooli_suomen_lahialueilla/

Ilmastonmuutos aiheuttaa ja kiihdyttää pakolaisuutta ja konflikteja - panos kehitysapuun ja ennaltaehkäisyyn

Selonteon mukaan Suomi pyrkii vaikuttamaan muuttoliikkeeseen pakottaviin olosuhteisiin ihmisoikeuksia, hyvää hallintoa ja oikeusvaltiota vahvistamalla, ihmissalakuljettusta ja ihmiskauppaa torjumalla, kauppapolitiikalla ja ilmastopolitiikalla sekä humanitaarisen avun ja kehitysyhteistyön keinoin. Viimeaikaiset kehitysavun leikkaukset ovat vieneet käytännössä päinvastaiseen suuntaan, ja tämä on kiireesti korjattava.

Greenpeace katsoo, että Suomen tulisi ottaa aktiivinen rooli ympäristömuutosten aiheuttamien kriisien ja pakolaisuuden tutkimuksessa ja ennaltaehkäisyssä. Ilmastopaneeli IPCC:n viidennen arviointiraportin mukaan ilmastonmuutos aiheuttaa ja kiihdyttää pakolaisuutta ja konflikteja. On arvioitu, että ilmastonmuutos on yksi taustatekijä myös Syyrian kriisissä.

Laura Meller
Arktis-vastaava, FT
Greenpeace Nordic, Helsinki
p. 040 180 3322
laura.meller@greenpeace.org